

DEN INRE MARKNADEN FÖR ENERGI

I syfte att harmonisera och liberalisera EU:s inre marknad för energi har åtgärder vidtagits sedan 1996 för marknadstillträde, öppenhet och reglering samt konsumentskydd och till stöd för sammanlänkning och tillräckliga försörjningsnivåer. Åtgärderna syftar till att bygga en mer konkurrenskraftig, kundinriktad, flexibel och icke-diskriminerande elmarknad i EU med marknadsbaserade leveranspriser. Därmed får enskilda kunder och energisamhällen stärkta och utökade rättigheter, energifattigdomen bekämpas, marknadsdeltagarnas och tillsynsmyndigheternas roller och ansvar tydliggörs och en trygg el- gas- och oljeförsörjning samt utveckling av transeuropeiska nät för transport av el och gas säkerställs.

RÄTTSLIG GRUND

Artiklarna 194 och 114 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget).

MÅL

Inom energisektorn kräver fullbordandet av EU:s inre marknad att många handelshinder avlägsnas, och att det sker en tillnärmning av skatte- och prispolitiken, av åtgärderna i fråga om normer och standarder samt av miljö- och säkerhetsbestämmelserna. Syftet är att garantera en fungerande marknad med ett rättvist marknadstillträde och ett starkt konsumentskydd samt en tillräcklig sammanlänkingsgrad och produktionskapacitet.

RESULTAT

A. Liberalisering av gas- och elmarknaderna

Under 1990-talet, när de flesta nationella el- och gasmarknader fortfarande omfattades av monopol beslutade EU och medlemsstaterna att successivt konkurrensutsätta dessa marknader. De första liberaliseringsdirektiven (första energipaketet) antogs 1996 (el) och 1998 (gas), vilka skulle införlivas i medlemsstaternas rättssystem senast 1998 (el) och 2000 (gas). Det andra energipaketet antogs 2003 och medlemsstaterna skulle införliva dess direktiv i nationell lagstiftning senast 2004, med vissa bestämmelser som skulle träda i kraft först 2007. Industriella och privata förbrukare kunde nu fritt välja el- och gasleverantör bland en lång rad konkurrenter. I april 2009 antogs ett tredje energipaket i syfte att ytterligare liberalisera den inre marknaden för el och gas, genom

vilket det andra lagstiftningspaketet ändrades och grunden lades för genomförandet av den inre energimarknaden.

B. Framtida åtgärder

Som meddelat i strategin för energiunionen ([COM\(2015\)0080](#)) lade kommissionen den 30 november 2016 fram en rad lagstiftningsförslag för en ny marknadsmodell för EU:s energimarknad, för att erbjuda konsumenterna säker, hållbar, konkurrenskraftig och ekonomiskt överkomlig energi. Paketet "Ren energi för alla i EU" ([COM\(2016\)0860](#)) syftar till att genomföra energiunionen och omfattar energieffektivitet, förnybar energi, utformningen av elmarknaden, trygg elförsörjning och reglerna för förvaltning av energiunionen. För att fullborda den inre marknaden för energi föreslog därför kommissionen åtgärder i eldirektivet ([COM\(2016\)0864](#)), elförordningen ([COM\(2016\)0861](#)) och förordningen om riskberedskap ([COM\(2016\)0862](#)).

Förslaget till direktiv om gemensamma regler för den inre marknaden för el ([COM\(2016\)0864](#)) är en omarbetning av direktiv 2009/72/EG. Förslaget fokuserar på följande:

- Tydligare och frekventare elfakturor. Elkunderna ska ha frihet att välja leverantör eller sammanslutning med hjälp av certifierade jämförelseverktyg, utan avgift för byte av leverantör, och kunna välja ett elavtal med dynamiska priser och en smart mätare.
- Skydd för fattiga eller utsatta kunder. Medlemsstaterna ska vara skyldiga att erbjuda riktat skydd genom övervakning och rapportering av antalet hushåll som lever i energifattigdom.
- Involvera nya marknadsaktörer. Sammanslutningar ska vara fria att delta på slutkundsmarknaden. Lokala energisamhällen ska ha rätt att delta i lokal produktion, distribution, aggregering, lagring och energieffektivitetstjänster och ha tillgång till alla organiserade marknader. Medlemsstaterna ska reglera utbyte av uppgifter mellan marknadsaktörer.
- Främjande av eldrivna fordon. Medlemsstaterna ska främja anslutning av laddningsstationer för elfordon till eldistributionsnätet, och öppna ägande och drift av laddningsstationerna för tredje part.
- Tydliggöra vilka uppgifter de systemansvariga för distributionssystemen har och införa ett förfarande för planering av distributionsnätverkens utveckling.

Förslaget till förordning om riskberedskap ([COM\(2016\)0862](#)) syftar till att stärka riskberedskapen genom att uppmuntra till samarbete mellan de systemansvariga för överföringssystemen inom EU, de systemansvariga för överföringssystemen i grannländerna och byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter. Det syftar också till att främja gränsöverskridande förvaltning av elnät i händelse av en elkris, genom nya regionala operativa centrum, som införs i det tillhörande förslaget till förordning om den inre marknaden för el ([COM\(2016\)0861](#)). Fyra uppsättningar åtgärder föreslås: (i) Gemensamma regler för förebyggande av och beredskap för elkriser för att säkerställa gränsöverskridande samarbete. (ii) Gemensamma regler för att hantera krissituationer. (3) Gemensamma metoder för att bedöma risker i samband

med försörjningstrygghet. (4) En gemensam ram för bättre bedömning och övervakning av trygg elförsörjning.

Förslaget till förordning om den inre marknaden för el ([COM\(2016\)0861](#)) är en omarbetning av [förordning \(EG\) nr 714/2009](#) för att genom icke snedvridna marknadssignaler få till stånd en elmarknad med flexibilitet, minskade koldioxidutsläpp och innovationer. Förslaget består av sju andra lagstiftningsförslag. Fem av dessa rör elförsörjning, för översyn av reglerna för elhandel, klargörande av marknadsaktörernas ansvar och fastställande av principerna för bedömning av kapacitetsbehoven och för marknadsbaserade kapacitetsmekanismer.

C. Reglering av energimarknaden Europeiska byrån för samarbete mellan nationella energitillsynsmyndigheter.

Byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (Acer) har varit operativ sedan mars 2011 ([förordning \(EG\) nr 713/2009](#)). Acer har främst ansvar för att främja samarbetet mellan de nationella tillsynsmyndigheterna på regional nivå och på EU-nivå och för att övervaka utvecklingen av nät och den inre marknaden för el och gas. Den har också behörighet att utreda fall av marknadsmissbruk och samordna tillämpningen av lämpliga påföljder med medlemsstaterna. Ansvaret för sanktioner för överträdelser ligger dock hos medlemsstaterna.

Vidare har två förordningar antagits i syfte att inrätta strukturer för samarbete för de europeiska nätverken av systemansvariga för överföringssystemen: en för el ([förordning \(EG\) nr 714/2009](#)) och en för gas ([förordning \(EG\) nr 715/2009](#)), ändrad genom kommissionens [beslut 2010/685/EU](#). De europeiska nätverken av systemansvariga för överföringssystemen utarbetar tillsammans med Acer detaljerade regler för tillträde till näten och tekniska koder, och garanterar samordningen av nätdriften genom utbyte av driftsinformation och utveckling av gemensamma standarder och förfaranden med avseende på säkerhet och krissituationer. De europeiska nätverken av systemansvariga för överföringssystemen är också ansvariga för att utarbeta en tioårig nätinvesteringsplan vartannat år, som i sin tur ska granskas av Acer.

Direktiv [2008/92/EG](#) syftar dessutom till att främja öppenheten beträffande prissättningen på gas och el levererad till industriella slutanvändare genom införande av ett krav på att medlemsstaterna ska se till att Eurostat två gånger om året informeras om dessa priser och om de prissättningssystem som används. I oktober 2011 antog EU [förordning \(EU\) nr 1227/2011](#) om integritet och öppenhet på grossistmarknaderna för energi, som syftar till att garantera rättvisa handelsmetoder på EU:s energimarknader.

Den 30 november 2016 föreslog kommissionen en förordning ([COM\(2016\)0863](#)) för att genom omarbetning av rättsakter reformera Acer och stärka dess huvudsakliga funktion som samordnare av de nationella tillsynsmyndigheternas åtgärder, särskilt på de områden där splittrat nationellt beslutsfattande i frågor med gränsöverskridande betydelse skulle leda till problem eller inkonsekvenser på den inre marknaden. Förteckningen över uppgifter har uppdaterats så att den omfattar de uppgifter inom övervakning av grossistmarknaden och gränsöverskridande infrastruktur som tilldelats Acer, för att Acer ska få större ansvar för att utarbeta och lämna in det slutliga förslaget till nätföreskrifter till kommissionen och påverka den regionala elmarknadens

(elområdets) tillsynsprocess, som fastställs i omarbetningen av elförordningen ([COM\(2016\)0861](#)).

D. Trygg el-, naturgas- och oljeförsörjning

I [direktiv 2005/89/EG](#) fastställs åtgärder för att trygga elförsörjningen, för att se till att den inre marknaden för el fungerar väl, garantera en lämplig nivå av överföringsförmåga mellan medlemsstaterna, en tillräcklig nivå av produktionskapacitet och balans mellan utbud och efterfrågan. Mot bakgrund av att gas är av avgörande vikt för EU:s energiförsörjning och som en reaktion på gaskrisen i Ryssland och Ukraina under vintern 2008–2009 antogs 2010 [förordning \(EU\) nr 994/2010](#) om åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen. Förordningen syftar till att stärka mekanismerna för förebyggande och krishantering. I syfte att trygga oljeförsörjningen ska medlemsstaterna enligt det senaste [direktivet \(2009/119/EG\)](#) inneha minimilager av olja motsvarande antingen 90 dagars genomsnittlig daglig nettoimport eller 61 dagars genomsnittlig daglig inhemsk förbrukning, beroende på vilken mängd som är störst. På grund av oron över leveransen av rysk gas via Ukraina lade kommissionen fram en europeisk strategi för energitrygghet i maj 2014 ([COM\(2014\)0330](#)). Strategins mål är att säkerställa en stabil och riklig energiförsörjning för EU-medborgare och ekonomin. Den innehåller åtgärder såsom ökad energieffektivitet, inhemsk energiproduktion och komplettera infrastrukturlänkar som saknas för att leda om energi till platser där det behövs under en kris.

Den 8 november 2017 antog kommissionen ett lagstiftningsförslag för en riktad översyn av direktivet om naturgas från 2009 ([COM\(2017\)0660](#)). Detta ska göra centrala bestämmelser i naturgasdirektivet omedelbart tillämpliga på gränsöverskridande gasledning som delas med tredjeländer eller mer specifikt, på de delar av ledningarna som ligger på EU:s territorium. Detta ska bidra till att säkerställa att inga nuvarande, planerade eller framtida gasinfrastrukturprojekt mellan en EU-medlemsstat och ett tredjeland snedvrider den inre marknaden för energi eller försämrar försörjningstryggheten i EU.

E. Transeuropeiska energinät (TEN-E):

I [förordning \(EU\) nr 347/2013](#) fastställs riktlinjer för transeuropeiska energinät. I riktlinjerna anges vilka projekt som är av gemensamt intresse samt prioriterade projekt, i fråga om de transeuropeiska näten för el och gas. Projekt av gemensamt intresse är prioriterade med avseende på beviljande av finansiellt stöd i enlighet med [förordning \(EG\) nr 2236/95](#). Budgeten för TEN-E är huvudsakligen avsedd för finansiering av genomförbarhetsstudier. Också andra instrument kan användas för att delfinansiera investeringar, exempelvis de europeiska struktur- och investeringsfonderna eller Europeiska fonden för strategiska investeringar (Efsi). Enligt Europaparlamentets och rådets [förordning \(EU\) nr 256/2014](#) av den 26 februari 2014 om anmälan till kommissionen av projekt för investeringar i energiinfrastruktur inom Europeiska unionen ska medlemsstaterna anmäla sina projekt för investeringar i energiinfrastruktur till kommissionen.

Kommissionen lade i meddelandet om en budget för Europa 2020 ([COM\(2011\)0500](#)) fram en ny mekanism, fonden för ett sammanlänkat Europa (FSE), för finansiering av prioriterade projekt inom områdena energi, transport och kritisk digital infrastruktur

2014–2020. I november 2013 godkände parlamentet den överenskommelse som nåtts med rådet om budgeten för fonden, med 5,12 miljarder euro öronmärkta för utveckling av transeuropeiska energiinfrastrukturprojekt ([P7_TA\(2013\)0463](#)). Flera projekt av gemensamt intresse har valts ut för EU-stöd, på grundval av riktlinjerna för energiinfrastrukturer som rådet och parlamentet godkände i mars 2013 ([P7_TA\(2013\)0061](#)).

EUROPAPARLAMENTETS ROLL

Beträffande antagandet av lagstiftningspaketet om de inre marknaderna för energi har Europaparlamentet gett ett starkt stöd till uppdelat ägande av överföringen inom elsektorn, eftersom det är det mest effektiva verktyget för att främja investeringar i infrastruktur på ett icke-diskriminerande sätt och trygga ett rättvist nättillträde för nya aktörer samt öppenhet på marknaden. Parlamentet har också betonat vikten av en gemensam syn inom EU på halvtidsinvesteringar (en vägledande tioårsplan inom EU med fokus på sammanlänkningar), ett fördjupat samarbete mellan tillsynsmyndigheter, medlemsstaterna och de systemansvariga för överföringssystemen, och en tydlig process med harmonisering av villkoren för nättillträde. På parlamentets initiativ har konsumenträttigheter fått en central plats, vilket är en del av dess överenskommelse med rådet: parlamentet krävde i sina resolutioner stärkta konsumenträttigheter (byte av leverantör, direkt information genom smarta mätare och effektiv handläggning av klagomål av en energiombudsman). Parlamentet lyckades också få begreppet "energifattigdom" erkänt. Vidare har parlamentet gett ett starkt stöd till inrättandet av byrån för samarbete mellan energitillsynsmyndigheter (Acer) och betonat att denna byrå måste få de befogenheter som krävs för att kunna avhjälpa de problem som inte kan lösas av de nationella tillsynsmyndigheterna och som hindrar den inre marknadens integration och smidiga funktionssätt.

Viktiga resolutioner på senare tid:

- 12 september 2017: Nya regler antogs för att möjliggöra ömsesidig hjälp mellan grannländer att hantera gaskriser, gränsöverskridande solidaritet och insyn i gasleveransavtal.
- 2 mars 2017: Ledamöterna godkände regler om att medlemsstaterna ska informera kommissionen om sina planer att förhandla energiförsörjningsavtal med tredjeländer innan förhandlingarna inleds.
- 25 oktober 2017: Parlamentet stödde en resolution om en EU-strategi för flytande naturgas (LNG) för säkrare energiförsörjning, minskade koldioxidutsläppen och överkomliga priser.
- 13 september 2016: Parlamentet förespråkar i sin resolution om en ny marknadsmodell för energimarknaderna en kombination av likvida kortsiktiga marknader och långsiktiga prissignaler för att anpassa marknaden till en ökad andel förnybar energi och aktiva konsumenter.
- 26 maj 2016: Parlamentets resolution om ett nytt avtal för elkunder kräver att medborgarna ska kunna producera, konsumera, lagra eller handla med sin egen förnybara energi, för att delta på energimarknaden och i efterfrågefleksibiliteten.

Frédéric Gouardères
05/2019

